

Rudolf Brajičić

OSNOVA APOSTOLATA SVJETOVNIH VJERNIKA

(Komentar AA, br. 3)

Saborski tekst:

Svjetovni vjernici stječu dužnost i pravo na apostolat samim svojim sjedinjenjem s Kristom, glavom. Njih, krštenjem ucijepljenje u Kristovo tijelo, potvrdom ojačane snagom Duha Svetoga, sam Gospodin dodjeljuje za apostolat. Posvećuju se za kraljevsko svećenstvo i za sveti narod (usp. 1 Pt 2,4,10), da svim svojim djelima prinose duhovne žrtve i posvuda daju svjedočanstvo za Krista. Sakramenti pak, osobito Presv. Euharistija, daju i njeguju onu ljubav koja je kao neka duša svega apostolat a.*

Apostolat se vrši u vjeri, nadi i ljubavi, koje Duh Sveti razlijeva srcima svih članova Crkve. Štoviše, zapovijed ljubavi, koja je Gospodinova najveća zapovijed, sili sve kršćane da promiču Božju slavu koja se ostvaruje dolaskom njegova Kraljevstva i vječni život u svim ljudima, kako bi spoznali jedinoga pravoga Boga i onoga koga je poslao, Isusa Krista (usp. Iv 17, 3).

Časna je dužnost svih kršćana da porade oko toga da svi ljudi na Zemlji upoznaju i prime božansku vijest o spasenju.

Za taj apostolat Duh Sveti, koji posvećuje Božji narod službama i sakramentima, daje vjernicima još posebne darove (usp. 1 Kor 12,7) »dijeleći svakome kako hoće« (1 Kor 12, 11), da svaki »milošću kakvu je primio služeći jedan drugome« bude i sam »kao dobar upravitelj mnogovrsne Božje milosti« (1 Pt 4, 10) na izgradnju cijeloga tijela u ljubavi (usp. 4,16). Primanjem tih karizmi, pa i jednostavnijih, svaki vjernik ima pravo i dužnost upotrijebiti ih u Crkvi i u svijetu za dobro ljudi i izgradnju Crkve, i to u slobodi Duha Svetoga, koji »puše gdje hoće« (Iv 3, 8), i u zajedništvu s braćom u Kristu, a ponajviše u zajedništvu sa svojim pastirima. Na ovima je da sude o pravoj naravi karizmi i njihovoj pravilnoj uporabi, ta ne da gase Duha, nego da sve provjere pa što je dobro zadrže (usp. 1 Sol 5, 12; 19, 21).*

* Usp. CONC. VAT. II, Dogm. konst. o Crkvi *Lumen Gentium*. br. 33; usp. također br. 10.

** Usp. nav. dj. br. 12.

1. *Kritika kroz koju je tekst prošao*

Tekst je prošao kroz ovu kritiku. Pri tome ne gledamo koliko je otaca dalo prijedlog, nego što se u njemu tvrdi.

1. [77] Nedovoljno je pokazano da je apostolat vjernika apostolska suradnja s »hijerarhijom«, kao što je kazao Pip XI., otac Katoličke akcije. Tekst otvara put apostolatu vjernika u Crkvi ili »uime Crkve« bez obzira na hijerarhiju (1 otac).

»Prijedlog se ne prihvaća. Navedena definicija vrijedi o Katoličkoj akciji, a ne o svakom apostolatu, o kojemu govori naš Dekret«, odgovorila je komisija.¹

2. [78] Treba inzistirati na ovome: Sakrament krštenja i potvrde proizvodi zajedništvo s Crkvom u vjernicima i u pastirima... (1 otac).

Odbacuje se.

3. [79] Poslije riječi »vjernici« nadodati »živi udovi hijerarhijske Crkve, kojoj je glava Krist« (1 otac).

Komisija je mislila da ne treba mijenjati tekst i on glasi: Svjetovni vjernici stječu dužnost i pravo na apostolat iz samoga svojega sjedinjenja s Kristom, glavom.

4. [81] Mjesto »pravo i dužnost« neka se kaže »dužnost i pravo«, jer se pravo temelji na dužnosti (2 oca).

Prijedlog se prihvaća.

5. [82] Mjesto »pravo i dužnost imaju iz samoga svojega sjedinjenja s Kristom, glavom« neka se kaže »pravo i dužnost u *korijenu* (radicaliter) imaju iz svojeg sjedinjenja s Kristom, glavom (1 otac).

»Čini se suvišnim«, odgovorila je komisija.

6. [85] Samo dva sakramenta (krst i potvrda) dodjeljuju se (deputant) za apostolat. Euharistija njeguje apostolat, a ne šalje (1 otac). Predlagač je htio da se briše Euharistija kao temelj apostolata.

»Ne prihvaća se, jer je tekst već odobren«, odgovorila je komisija.

7. [86] Mjesto »sam ih Gospodin dodjeljuje apostolatu« neka se kaže »poticani su da teže za boljim dobrima, kojima se pridružuju apostolatu (1 otac). Prijedlog na svoj način želi svaki apostolat vjernika učiniti podložnim hijerarhiji.

Komisija je odgovorila: Ne prihvaća se. Tekst Sheme je suobražen Konstituciji »Lumen Gentium«.

8. [87] Čudim se što se i poslije napomena mnogih otaca, koje su se čule u raspravi, o pogrešnom i zloupotrebljivom tumačenju sv. Petra o »kraljevskom svećenstvu« vjernika i dalje u saborskom dekretu te riječi ponavljaju, ovdje i još na drugim mjestima. Već se iz toga rađaju zablude među svećenicima i vjernicima o »karizmama«, o tumačenju Svetoga pisma, o »osjećaju Crkve« itd. Stoga predlažem da se riječi »kraljevsko svećenstvo« izostave (1 otac).

Ne prihvaća se. Usp. Konstituciju »Lumen Gentium«, br. 31 i 34.

¹ Vidi AV, vol. IV, dio VI, str. 36 si.

9. [88] »Sam Gospodin dodjeljuje apostolatu« neka se zamijeni riječima »sam Gospodin po služenju Crkve dodjeljuje...« (2 oca).

Ne prihvaća se. Usp. Konstituciju »Lumen Gentium«, s kojom se Shema slaže.

10. [89] Poslije »dodjeljuje« neka se kaže »zajedništvu Crkve i u jedinstvo s pastirima« (1 otac).

Ne prihvaća se. O ovisnosti o hijerarhiji bit će dovoljno govora u V. poglavlju.

11. [93] Poslije riječi »i posvuda svjedoče za Krista« neka se doda »i propovijedajući riječ Božju, ljude dovode Kristu«. Danas, naime, mnogi članovi Katoličke akcije misle da moraju provoditi samo svjedočki apostolat, a da ne treba npr. katehizirati.

Ne prihvaća se, jer se o tome govori drugdje.

12. [101] Nek se iz Sheme uklone reci 18-38 (1 otac). Taj je otac htio da se izostavi kako je apostolat »časno breme kršćanina« i da se ispusti govor o karizmama.

»Tekst je odobren na generalnom zasjedanju«, odgovorila je komisija.

13. [104] Nek se umetne u tekst: »Budući je u dijecezi za apostolat odgovoran biskup, na njemu je da započinje novim pothvatima i da vjernicima dodjeljuje poslove.« Čini se da tekst otvara vrata »svim inicijativama« karizmatika, a da malo govori o biskupima.

»O biskupima govori saborski dekret«, odgovorila je komisija.

14. [106] Iako se u ovome broju govori o »osnovi svjetovnjačkog apostolata, o tom je temelju malo riječi. Više se govori o sporednim stvarima ... Neka se tekst ovog broja prebaci na predašnji broj (10 otaca).

Prijedlog se ne prihvaća.

15. [113] Neka se ukloni govor o karizmama. Tamo se previše govori o karizmaticima, a to je opasnost za mnoge iluzije i pomutnje među onima koji se smatraju karizmaticima. Iskustvo svjedoči da je malo pravih karizmatika. Ostali najvećim dijelom varaju i varaju se (illudunt i illuduntur). Karizme su bile redovite u prvo vrijeme Crkve, što poslije, a ni sada ne biva. (3 oca).

Ne prihvaća se.

16. [116] Neka se izbace riječi »a ponajviše sa svojim pastirima«. Predlagatelj želi da se kaže da se »karizmama koriste u zajedništvu s braćom« ne obazirući se pri tome izričito na pastire.

Komisiji se nije činilo prikladnim mijenjati tekst.

17. [117] Na tekst »no, ne da gase Duha, već da sve provjere...« komisija je dobila mnogo prijedloga:

a) Čini se da se tim riječima biskupima dijeli lekcija (7 otaca);

b) Neki ne žele da se rekne kako hijerarhija o karizmama »donosi sud«, nego da »pripomaže«, da »savjetuje«.

c) Jedni žele da se riječima »na pastirima je da donose sud« nadoda »i da je (karizmu) dalje upravljaju (moderari).

d) Jedan je pripomenuo: Teško je donositi sud o pravoj naravi karizme. Stoga neka se kaže: Donose sud o njihovoj autentičnosti i porijeklu.

e) Tri su oca željela da se rečenica o »gašenju Duha« ovako oblikuje: Na

pastirima je da donose sud, a ne (non quidem) da gase Duha, nego da sve provjere.

Ad d) Komisija smatra da može ostati, da »pastiri donose sud o pravoj naravi karizme«, jer se pod tim razumijeva je li karizma autentična i koje joj je porijeklo.

Što se tiče ostalih napomena, njima se zadovoljava time što komisija usvaja prijedloge.

2. *Sjedinjenje s Kristom - prvi temelj vjerničkog apostolata*

Cijeli je 3. broj Dekreta posvećen posvješćivanju temelja apostolata svjetovnih vjernika. Na izričit način ističe još jednom ono što je o tome kazano u drugim saborskim dokumentima, a osobito u Dogmatskoj konstituciji o Crkvi. Napose nabraja sve titule iz kojih proizlazi dužnost i pravo svakome kršteniku na taj apostolat. Dotad nije bilo potrebno na tako cjelovit način govoriti o tome. Ovaj Dekret morao je to poduzeti, u čemu je uspio. Njegov br. 3, u kojem su na jednome mjestu sabrani svi naslovi zbog kojih je krštenik obavezan na apostolat, ima veliku teorijsku i praktičnu vrijednost.

Prvi temelj svjetovnog apostolata jest, prema Saboru, sjedinjenje s Kristom po krštenju i potvrdi, dakle, po sakramentima inicijacije. Dužnost i pravo na apostolat vjernici primaju od Krista, kojemu su pridruženi sakramentima inicijacije, a ne od hijerarhijskih dekreta. Svjetovni vjernik ne treba da traži dopuštenje od biskupa ili župnika da bi mogao apostolski djelovati u svijetu. Time je prekinuta mogućnost klerikalizma, tj. miješanje klerika u svjetovne poslove preko svojih vjernika. Na to su posebno upozorili saborski oci u raspravi o tekstu Dekreta. Pri tome Dekret ističe i odsudnu ulogu dodjeljuje sakramentu krštenja kao temelju svjetovnog apostolata. Još za vrijeme Pija XI., u prvome redu s obzirom na Katoličku akciju, sakrament potvrde bio je smatran tim temeljem.²

Krsni pečat, dakle, temelji ne samo kultnu nego i misionarsku stvarnost Crkve, čini subjekt ne samo bogoštovateljem nego i apostolom.

Kako krštenje ostvaruje sjedinjenje krštenika s Kristom i zašto je to sjedinjenje izvor svjetovnog apostolata?

Sakramentom krštenja, i to sakramentalnim pečatom, krštenik postaje Kristov ud. Poslije podijeljenog krštenja svećenik maže sv. uljem (Duhom Svetim) vrh krštenikove glave u znak da je od tog časa prisjedinjen Kristu, njegovoj božanskoj osobi, i da je urastao u nj. Zato se kršćanin po Kristu, tj. pomazaniku Duhom Svetim i naziva kršćaninom.

Opečaćenjem sjedinjen s Kristom postaje dionikom Kristova života. Prva misao, naime, koja je izbila u svijest Kristovih učenika, bila je: Ako Čovjek ulazi u sudioništvo s Kristom u crkvenoj zajednici, umire grijehu i dobiva novi život. Prema sv. Ivanu, kao što je Otac u Kristu, tako je Krist u kršćaninu (Iv 14, 20). Otac je u Kristu kao davalac života i počelo Sina. Stoga i krštenici primaju život od Krista: kao što je mene poslao živi Otac, i ja kao što živim zbog Oca, tako će i onaj koji mene jede živjeti zbog mene, tj. kroza

² Ks. E. WERON, *Świecący w koscielę*, Ed. du Dialogue, Pariš 1970., str. 75.

me ili po meni. (Iv 6, 57). Prema sv. Pavlu, svi koji su kršteni obukli su se u Krista (Gal 3, 27), s njim su razapeti (Gal 2, 19) i umrli (2 Tim 2, 11), s njim pokopani (Rim 6, 4) i uskrsnuli na novi život s Kristom (Rim 6, 4), s njim su sjeli o desnu Ocu (Ef 2,5) imaju udjela u njegovu kraljevstvu (2 Tim 2,12). Pavao 164 puta ponavlja da se kršćanski život odvija u Kristu. Krist je u krštenicima. On u njima živi i boravi (Rim 8,10). I kršćanin živi u Kristu. Krist je njegova naravna atmosfera, a Kristovo je biće norma djelovanja krštenica (Heb 12, 1-3). Nasljedovanje Krista nutarnji je zakon kršćanina (1 Kor 4, 16). Krist je tako u kršteniku, tako s njim poistovjećen, da čovjek svojim djelima oblikuje u sebi Krista (Gal 4, 19). Krist je u kršteniku »oživljavajući duh« (1 Kor 1,18), koji je uzvišen nad sva nebesa da sve ispuni (Ef 4,10). On je u kršteniku po svom Duhu (Rim 8, 9-11).³

Po tom sjedinjenju s Kristom krštenik, naime, postaje drugi Krist, što se dogodilo s Kristom, to se i s njim događa; što je bio Krist za čovječanstvo, to je i on; što je Krist radio, to i tako radi i on. Krist je pak za čovječanstvo bio i jest otkupitelj; uvoditelj u Božja otajstva, propovjednik istine, pravde i mira. Sve je to i krštenik, samim tim što je kršten, jer je krštenjem po svom ucjepljenju u Krista postao drugi Krist, otkupitelj svijeta i propovjednik istine zajedno s Kristom s kim je poistovjećen. Tako vlada jedinstvo između konsekracije, tj. krštenikova posvećenja i poslanja, tj. apostolske misije. Sabor o tome jedinstvu konsekracije i poslanja nigdje izričito ne raspravlja, ali je ta postavka u pozadini i njegova nauka o biskupima LG, i njegova nauka o prezbiterima PO, a evo i ovdje u nauku o svjetovnim vjernicima. To je pravo otkriće sabora, dobro utemeljeno na Svetome pismu, kao što se vidi.

Sabor u ovom broju posebno ističe jedan vidik Kristove osobe s kojom se vjernik po krštenju najuže sjedinjuje, a to je Krist ukoliko je svećenik, pa svojim povezivanjem s Kristom svećenikom i sam postaje svećenik. Sabor kaže: »[Vjernici] se posvećuju [po krštenju] u kraljevsko svećenstvo i u sveti narod, da svim svojim djelima prinose žrtve i posvuda svjedoče za Krista«. Cijelo tijelo Kristovo koje nastaje krštenjem, i cijeli Božji narod kao i pojedini krštenici zbog uske povezanosti s Kristom svećenikom postaju svećenici. Pod riječju »svećenik« Sabor ne misli samo na svećeničku službu nego i na prorocku i kraljevsku. To proizlazi iz toga što sabor od vjernika kao svećenika očekuje da će svjedočiti za Krista, bez sumnje svojim kraljevskim djelima i svojim proročkim riječima. Dok smo mi gore izveli obvezu krštenika na apostolat iz njegove opće poistovjećenosti s Kristom, Sabor je izvodi iz njegove poistovjećenosti s Kristom pod vidikom svećeništva. Time potvrđuje ono što smo izveli iz krštenikove opće poistovjećenosti s Kristom.

³ M. FLICK - Z. ALSZEGHY, *Fondamenti di una Antropologia teologica*, L. E. F., 1969., str. 228-231.

⁴ S. THOMAS, *Summa th.*, III, 22, 26. Apostolat molitve napose njeguje svećeničku službu krštenika. Svagdanje jutarnje prikazanje u sjedinjenju s euharistijskom žrtvom na nakane Sv. oca, koje se tiču cijele Crkve i svijeta mnogo pridonose tome. AM ima kod nas svoje sjedište u Zagrebu, Palmotićeva 31, pp 699.

3. Sakramenti - drugi temelj vjerničkog apostolata

Sjedinjenje s Kristom postiže se sakramentima pa njih treba također shvaćati temeljem apostolata vjernika, kao one koji uvode u jedinstvo s Kristom.

Temeljno jedinstvo s Kristom uspostavlja krštenje. Krsni je pečat Božje posvećenje za službu u Crkvi i u svijetu na temelju neopozivoga Božjeg poziva da budemo članovi njegova naroda. Ostali sakramenti to jedinstvo dalje razrađuju i produbljuju. Potvrda ga dovodi do stupnja zrelosti kršćanina. Potvrđenik može ne više kao dijete, nego kao odrastao i punoljetan čovjek preuzeti sve svoje životne uloge, među kojima se ističe javno svjedočenje za Krista. Euharistija to jedinstvo hrani i njeguje.

Sabor uz ta tri sakramenta, koji su sakramenti kršćanske inicijacije, spominje još i ostale: »Sakramenti pak, osobito Presveta Euharistija, gaje i njeguju onu ljubav kcfa je kao duša svega apostolata (usp. LG 33 i 10), veli on. Euharistijska je ljubav duša svega apostolata, jer je iz nje potekao prvotni, korijenski i izvorni apostolat, tj. otkupljenje svijeta. Po ljubavi na križu spašeni smo i ušli u posjed svih vrhunaravnih dobara.

Stanislav Lvonnet, bivši profesor na Papinskom biblijskom institutu u Rimu, naširoko razlaže kako je Euharistija izvor apostolata:

Euharistija je žrtva *saveza*. To je dimenzija Euharistije, koju Sv. pismo izričito spominje: krv saveza Mk 14, 24, Mt 26, 28. Unatoč tome taj je vidik Euharistije malo prisutan u katehezama i propovijedima. Mi više ne znamo što je žrtva saveza, ah Isus i apostoli to su vrlo dobro znali pa je Isus time htio nešto reći.

Što je žrtva saveza?

To nam pokazuje sklapanje saveza u Starome zavjetu. Mojsije sklapa savez, ali kako? Izlazak 24, 3-9 o tome donosi ovo: »Dođe Mojsije i kaza narodu sve riječi Jahvine. A sav puk odgovori u jedan glas: Sve riječi što ih Jahve reče, vršit ćemo. Tada Mojsije popiše sve riječi Jahvine. A ujutro podrani te podigne žrtvenik na podnožju brda i dvanest stupova za dvanest plemena Izraelovih. Zatim naredi mladim Izraelcima da prinesu žrtve paljenice i da žrtvuju Jahvi junce kao žrtve pričesnice. Mojsije uhvati krv; polovicu krvi ulije u posude, a polovicu izlije po oltaru. Prihvati zatim knjigu saveza pa je narodu glasno pročitao, a narod uzvрати: Sve što je Jahve rekao, izvršit ćemo, i poslušat ćemo. Mojsije potom uzme krvi te poškropi narod govoreći: Ovo je krv saveza, koji Jahve sada s vama uspostavlja na temelju svih ovih riječi...«

Dakle, krv je saveza žrtvena krv kojom se škropi oltar, koji predstavlja prvoga partnera savezu, Jahvu i narod, koji je drugi partner saveza. Iz toga se vidi da krv saveza ne lebdi u zraku nego da je opečaćenje ugovora između Jahve i Izraelškoga naroda: Mojsije čita knjigu saveza (r. 7). Narod kliče: Sve što je Jahve rekao, vršit ćemo (r. 7). Sv. Pavao kaže da Mojsije nije poškropio oltar, nego knjigu saveza (Heb 9, 19).

Bitno je, dakle, kod krvi saveza da se narod zauzme za riječi Jahvine, za Zakon. Savez i Zakon su tako čvrsto povezani u misli Izraelaca da su događaj sklapanja saveza pod Sinajom zvali *Mattan Torah*, tj. dar Zakona, a knjiga Ponovljenog Zakona narodu se predstavlja kao »Kodeks saveza s Jahvom«.

Savez i Zakon riječi su koje se uzimaju u istome smislu. To se vidi iz obnove saveza, koju je izveo Jošua 24, 32 si. Jošua taj savez sklapa tek nakon što je narod uskliknuo: »Služit ćemo Jahvi: glas ćemo njegov slušati.« Zauzetost je za Zakon prihvaćena i Jošua sklapa savez.

Zanimljivo je da kod Jošue nema govora o krvi saveza. No, iz njegova se načina sklapanja saveza vidi, kada se ta krv upotrijebi za krv saveza, što ona zapravo znači, na što se donosi i što hoće. Hoće Bogu izraziti čovjekovu zauzetost za njegov Zakon, za knjigu Zakona.

Takva je i Isusova krv saveza. Želi izraziti čovjekovu zauzetost za Božji Zakon.

Novi Zavjet pri ustanovi Euharistije ne spominje posebno neki zakon za koji bi se apostoli zauzeli krvlju Isusovom. Tako je u triju prvih evanđelista. U Ivana kao kod Jošue nema govora o krvi saveza na posljednjoj večeri, ali ima govora o Zakonu na vrlo svečan način. Isus iznosi »svoju zapovijed« po kojoj će se njegovi učenici prepoznavati kao što su se Izraelci prepoznavali od drugih naroda po knjizi Zakona: »Novu vam zapovijed dajem, kao što sam ja ljubio vas, ljubite i vi jedan drugoga. Ako imadnete ljubavi jedan prema drugom, po tom će svi upoznati da ste moji učenici« (Iv 13, 34-35).

Sinoptici nam, dakle, kažu da je Euharistija Krv saveza. Sv. Ivan nam kaže koji je zakon toga saveza za koji se kršćani opredjeljuju kada prinose tu žrtvu. To je Isus i prije pokazao kada je oprao noge apostolima, i time istaknuo da je osnovica te ljubavi poniznost. Ta je ljubav otvorena prema svima, prema svim ljudima (LG 9, 2; GS 38, 1).

Mojsije je prenio Zakon po pločama i pisanim riječima. Isus unosi novi Zakon po Euharistiji, tj. dajući nam svoju ljubav, da ljubimo druge kao što je on nas ljubio. Daje nam svoj Duh, koji je Duh Božji. Iz toga vidimo koji je novi Zakon i u čemu se sastoji. To nije onaj starozavjetni zakon: ljubi bližnjega kao samoga sebe (Lev 19, 18), niti: ne čini drugom što ne bi želio da drugi tebi čini, nego: ljubite se kao što sam ja vas ljubio. To je korijenita novost i novost Duha Jahvina. Tako nam Euharistija ne označuje samo to da se moramo angažirati u apostolatu za ljude nego i ono za čime nam je ići u tom apostolatu: za Kristovom ljubavi u srcima ljudi.⁵

Tako spominjući Euharistiju, sabor ističe da se aktivnosti Krista u Euharistiji, njegovoj ljubavi prema Ocu i ljudima, treba pridružiti i aktivnost Crkve, njezina ljubav Oca i rad za duše.

Iz toga je jasno kako je ljubav Kristova duša apostolata, napose vjerničkoga. Apostolat, uostalom, nije ni zamisliv bez ljubavi. Apostolsko djelo koje ne bi proizišlo iz duše sjedinjene s Bogom u miru i prijateljstvu, tj. u ljubavi, ne bi imalo one vrhunaravne snage koja se mora naći u svakom apostolskom djelu. K tome, po pritjelovljenju Kristu sakramentom krštenja mi smo s njim sjedinjeni samo stvarno (ontički). Ali stvarno jedinstvo nije dovoljno. Traži se i psihološko jedinstvo s Kristom, koje se ostvaruje ljubavlju i iz kojeg niče ono jedinstvo s Bogom i svim ljudima za koje je Krist molio: »Ne molim samo za njih nego i za one koji će po njihovoj riječi vjerovati u me, da svi budu jedno. Kao što si ti, Oče, u meni, i ja u tebi, tako neka i oni u nama

⁵ S. LYONNET, «Eucharistie et vie chrétienne», u *Vie chrétienne*. N. 110, Paris 1969., str. 5 si.

budu jedno, da svijet vjeruje da si me ti poslao. Ja sam im predao slavu, koju si ti meni dao, da budu jedno kao što smo mi jedno - ja u njima, a ti u meni - da postanu potpuno jedno, da svijet upozna da si me ti poslao i da si njih ljubio kao što si mene ljubio... Da u njima trajno bude ljubav, kojom si me ljubio, i ja u njima« (Iv 17, 20 si.).

Zato sakramenti, napose Euharistija, temelji dužnost i pravo svjetovnih vjernika na apostolat, ne samo pritjelovljenjem koje oni proizvode ili produbljuju nego nadasve ljubavlju, koju oni daju"i podržavaju, a koja je jedina sposobna uvjeriti ljude da ih Bog ljubi u Isusu Kristu.⁶ Samo ona nikoga ne isključuje iz spasenja, pogotovo ne obične ljude koje Bog ljubi. S pravom je Lincoln dao uklesati na svoj nadgrobni spomenik: Bog mora jako voljeti običnog čovjeka, jer da ga ne ljubi, ne bi ih toliko stvorio.

4. *Vjera, ufanje i ljubav - treći temelj vjerničkog apostolata*

Krštenjem se čovjek ne samo pridružuje Kristu niti mu se samo otvara put k ostalim sakramentima, navlastito k Euharistiji, nego on od Duha Božjega također prima Božju milost i tri bogoslovne kreposti: krepost vjere, ufanja i ljubavi, kao trajne vrhunaravne sposobnosti svojega razuma i svoje volje.

Tri bogoslovne kreposti, vjera, ufanje i ljubav imaju različitu ulogu u razvijanju vrhunaravnog života i postizanja vrhunaravnoga cilja. Vjera pruža spoznaju vrhunaravnoga posljednjeg cilja i sredstava kojima se može dospjeti tome cilju, što je preduvjet da čovjek svojim činima može težiti tome cilju. Ufanje podržava u čovjeku uvjerenje u sretno postizanje toga cilja kao nečega što je čovjeku moguće. Ljubav čini da čovjek svojom nutrinom prihvati vrhunaravni cilj i s njim se kao naravno (konaturalno) sljubi i prema njemu se preobražava.

Te bogoslovne kreposti nisu ništa drugo nego dinamizam kršćanskoga života. Za njih Sabor kaže da su i dinamizam apostolskog djelovanja. On tvrdi: Apostolat se vrši u vjeri, ufanju i ljubavi, koje Duh Sveti razlijeva kršćanskim srcima, srcima svih članova Crkve.

Kako je vjera temelj vjerničkog apostolata?

Ona je to u prvome redu kao vrhunaravna spoznaja božanskih otajstava.

Vjera je temelj apostolata kao vrhunaravna spoznaja koju treba drugima priopćiti. Prvotni, naime, predmet vjere jest otajstvo (mysterium) u strogome smislu: čovjekovo sudjelovanje u božanskoj naravi i božanskom životu, koje počinje ovdje na Zemlji, a u nebu se posjeduje u konačnome obliku. To spasenje čovjeka dano je po drugoj božanskoj osobi, Riječi postaloj tijelom i našim otkupiteljem. Takav se čin bogoslovne vjere temelji neposredno na Božjem znanju, tj. na nestvorenu znanju, koje Bog ima o samome sebi. To je nauk sv. Tome: »Vjera čini da razum pristaje uz istinu, koja je božanska istina, nadilazeći tako istinu ljudskog razuma... ona čovjeka prisjedinjuje k bo-

⁶ SKUPINA AUTORA, *Il decreto sull' apostolato dei laici*, LDC, Torino, str. 150.

žanskoj istini, spoznaji.«⁷ Iz toga na temelju obveze širenja istine slijedi da je svatko tko ima tu božansku spoznaju pozvan da je dijeli drugima koji je nemaju i da je daje onima koji je još ne posjeduju u tolikom stupnju kao on. Vjera je dužnik i kršćanskoj zajednici i onima koji su izvan nje.⁸

Nema sumnje da je čovjek posjednik božanske istine kao osoba uočljiv i da kao takav pruža primjer drugima, što je preduvjet svakog apostolata, a to je i najbolji apostolat. On je, naime, osoba koja se susreće s Bogom, koji mu govori i kojemu daje odgovor. Čovjek je pred Bogom egzistencijalno pozvan i vjerom se smješta prema tome zovu. On čvrsto drži objavljene istine, ali se isto tako pouzdaje u Boga, prepušta se njemu, osobno s njim povezuje. Vjera za njega znači cjelokupnu njegovu povezanost s Bogom, koja prodire u svijest, uvijek se nanovo osvježava i postaje čvrstim životnim stavom. Vjera je, prema sv. Pavlu, vjera u Boga, koji oživljava mrtve i bića koja ne postoje zove u opstojnost. (Rim 4, 17-25). Time je otkrivena temeljna crta čovjeka vjernika. Njegova se vjera odnosi na Boga, koji je veći i moćniji od čovjeka pa može svjetovati i pomoći tamo gdje je čovjek na izmaku svojih intelektualnih i fizičkih snaga. Time on zalazi u stanje življenja u paradoksu, koji je Pavao izoštreno izrazio ovako: živjeti u nadi protiv svake nade. Takav je čovjek uistinu svjetiljka i kao takav apostol i u kući Božjoj, tj. u kršćanskoj zajednici i na ulici, tj. u svijetu. (Schnackenburg).

Zašto je kršćanska nada izvor apostolata?

Prema sv. Pavlu, nada obilježava one koji vjeruju u Krista (Rim 12,12). Nedostatak nade obilježava pogane (1 Sol 4, 13). Temelj nade Pavao stavlja u činjenicu, u jedan događaj, a taj je: Bog nas je zavolio u Kristu (Rim 8, 39); velika ljubav kojom nas ljubi, i to u »ljubljenom svom Sinu« (Ef 2, 4; 1, 6). Predavši Sina smrti, ostvario je vrhunski stupanj ljubavi prema nama: »Ako smo pomireni s njime u Kristu« (Rim 5, 10-11), tj. dajući ga smrti, »koliko više će nam ga dati uskrsnuloga i po njemu spasenje« (Rim 5, 9-10). Tako izreči Krista znači otvoriti vrata bezgraničnoj nadi (Rim 8, 31-39). Činjenica utjelovljenja, smrti i uskrsnuća govori da Bog u odnosu prema nama egzistira kao ljubav (Iv 4, 8). U tome smislu Krist je naša nada. S Kristom je zajamčeno ne samo čovjekovo spasenje nego i spasenje svijeta i povijesti. Sav je materijalni svijet pozvan da se preko čovjeka nada sudioništvu u Kristovoj slavi (Rim 8, 19,23), a povijest će postići svoju konačnu puninu u slavnome Kristu (Ef 1, 10; 3, 11). Stoga je Krist onaj koji je došao i koji ima doći. Došao je za sebe. Ima doći kao kraj naše povijesti (Dj 1,11; 3, 21 si.). Došao je već i za nas, ukoliko već dobivamo u njemu oproštenje grijeha i početno spasenje (Rim 8,23; 6, 8). U zajedništvu s Kristom već počinje vječni život. Nadati se, dakle, znači potrgati sve niti kojima smo sigurno povezani i baciti sidro svoje opstojnosti u oceanske dubine Božje ljubavi koja nam se očituje za nas raspetom Jedinorođencu (Heb 6, 18-20).⁹

Kršćanska je nada komunitarna krepost. Iz nje je isključen svaki privatizam kao nešto strano temeljnim zakonima kršćanstva. Kršćanin se ne može nadati vlastitu spasenju ako se ne nada spasenju svih ljudi. Krist nije došao da

⁷ S. THOMAS, *Summa Th.*, II-II, I, 1.

* J. B. ALFARO, *Adnotiones in tractatum de virtutibus*. Romae 1970, passim.

⁹ Isto.

spasi samo jednog ili drugog pojedinca ili kršćane nego je došao da spasi sve ljude. Stoga, ako se tko ne nada spasenju svih ljudi upirući se na Očevu ljubav, ne nada se ni svojem spasenju. Tek nadajući se spasenju svih, pravo vjerujem u univerzalnu snagu spasenja po Kristovoj smrti i uskrsnuću. I baš smo u toj točki, u nadi za druge, često zvani da se nadamo protiv svake nade. Komunitarnost kršćanske nade uključena je u osobni odnos prema Kristu. Najosobniji odnos prema Kristu jest komunitaran odnos, jer Krist - to su svi. Taj je odnos prema Kristu, koji se sada doživljava kao na putu, anticipacija odnosa prema Kristu u eshatonu. Stoga se treba nadati za druge i u nadi za njihovo spasenje ili za njihov rast raditi u Kristu. Misao na mogućnost obrćenja svijeta i nada u njegovo spasenje oslobađa vjernika od apostolskog mrtvila i nepokretnosti i potiče na poduzimanje najrazličitijih apostolskih pothvata.¹⁰

Zašto je Božja ljubav temelj i izvor apostolata?

Među glavna poglavlja crkvene nauke i objave pripada ova postavka: Između Boga i pravednika (čovjeka) postoji odnos pravog i prisnog prijatelja, kao između oca i sina, zaručnika i zaručnice, prijatelja i prijatelja. Čin kojim čovjek sinovski i prijateljski ljubi Boga čin je ljubavi. Taj čin sv. Toma definira: to je čin dobrohotne ljubavi, međusoban, postojan, međusobno očitovan, utemeljen na priopćavanju vrhunaravnih dobara milosti i slave.¹¹

Bilo bi pogrešno reći da se čovjek, koji se susretne s Bogom u ljubavi, udaljuje od ljudi. Našavši Boga u ljubavi, nalazi on intimnu vezu koja povezuje sve stvoreno. Druga je zapovijed ljubavi ukorijenjena u prvoj. Izbija iz stvorenosti od Boga i iz Božje ljubavi kojom sve ljubi. Ona ne pridolazi prvoj zapovijedi. Ljubav Božja, dakle, ne može ubiti ljubavi prema ljudima. Ako ona to čini, tada je ona konvencionalna ljubav, egoistična, koja ne ljubi Boga, nego samu sebe, koja je za sebe, a ne za Boga. Ljubav prema Bogu ujedno je ljubav prema ljudima. To je ista ljubav. Bog ne veže uza se poglede duša da bi ih odvratio od ljubavi braće nego obratno, da ih nauči ljubiti ih.¹²

No, Koncil se nije zadovoljio da samo Božju ljubav kao vrhunaravnu bogoslovnu krepost označi temeljem apostolata, nego je to učinio i s ljubavlju prema bližnjemu kao drugoj od najvećih zapovijedi. »Zapovijed ljubavi, koja je Gospodinova najveća zapovijed, sili sve kršćane«, kaže Sabor, »da promiču Božju slavu, koja se ostvaruje dolaskom njegova kraljevstva, a tako i za vječni život u svim ljudima, kako bi spoznali jedinoga pravoga Boga i onoga kojega je poslao - Isusa Krista (usp Iv 17, 3)«.

Iako je ljubav prema ljudima sadržana u ljubavi prema Bogu, Bog nam na izričit način nalaže da ljubimo ljude. Zapovijeda nam da ih ljubimo ljubavlju koja traži sve moguće načine kako bi im doskočili u svim njihovim potrebama, osobito da im darujemo Boga, njegovu narav, njegov život, njegovu slavu i njegovo kraljevstvo. Hoće da ih ljubimo kao što ih je ljubio njegov Sin, koji je sve svoje i sebe dao za njih. Ne radi se samo o nekoj Božjoj želji ili savjetu. Radi se o obvezi, i to o drugoj među prvima, a to znači da su sve druge obveze prema bližnjemu podređene ovoj obvezi: »Tko ne ljubi, ostaje

¹⁰ Isto, str. 380.

¹¹ S. Thomas. *Summa th.*, II-II, 23, 1.

¹² Usp. Y. RAGUIN, *Chemins de la contemplation*. Coll. »Christus« n. 29, Desclée, Paris 1969., str. 83-85.

u smrti« (1 Iv 3, 14). Pitanje ljubavi bližnjega jest pitanje smrti i života. Radi se o obvezi apostolata iz ljubavi cijele kršćanske zajednice i pojedinaca u njoj. Ni Bog nas ne može osloboditi od toga, jer ta obveza izvire iz same stvari. Ne može se biti bez obveze da se ljubi Bog. A to je isto što i ljubiti bližnjeg, kako ga Bog ljubi, a Bog ne želi da itko propadne, nego da se svi spase. I Sina je predao za sve. Kršćanin ima pravo, a i dužnost da ljubi sve i sve čini da dođu do spoznaje istine, do ljubavi, do mira i blaženstva.¹³

5. *Karizme - četvrti temelj vjerničkog apostolata*

Među temelje vjerničkog apostolata Sabor ubraja i različite karizme: »Za vršenje toga apostolata Duh Sveti, koji službama i sakramentima posvećuje Božji narod, vjernicima daje još posebne darove...« (3,4).

Da bismo razumjeli taj odsjek o karizmama u saborskom Dekretu, potrebno je imati uvid u karizme, kako s njima stoji u povijesti Crkve, što o njima govori crkveno učiteljstvo, što se o njima misli u teologiji, kako su nam predstavljene u Svetome pismu, što zapravo s njima hoće sabor.

Na sva ta pitanja pomaže nam odgovoriti L. Sartori, kojeg se ovdje držimo:¹⁴

Ne valja misliti da su karizme bile u prvotnim zajednicama, a onda da su ugasle, da bi se u naše vrijeme opet pojavile. One su na različit način bile uvijek u Crkvi. Već se u vrijeme apostolata pojavljuje kriza s obzirom na karizme. U zajednicama u kojima se počinje gubiti prvotna svježina Duha apostoli ističu instituciju (pastoralne poslanice). Prava kriza nastupa tek u 2. st. za Montana, svećenika iz Male Azije, koji je crkvene zajednice i u Maloj Aziji i u Africi i, napokon u Europi uzbunio svojim naučavanjem da silazak Duha Svetoga nije bio samo znak i otajstvo nego stvarnost, koja traje poslije Kristova uzašašća, iz čega je izvodio da je Crkva samo onih koji su Duhom pročišćeni i čisti žive u Duhu. Tertulijan, njegov sljedbenik, kaže: Gdje je Duh Sveti, tamo je Crkva. S montanistima rod »duhovnjaka« nije prestao. Umnožavanje broja kršćana nosilo je sa sobom problem revnosti, mnogi za progona otpadaju, neki se počnu shvaćati savršenima, a neki nesavršenima. Kada su prestala progonstva i izmahnula šansa za mučeništvom, monasi započnu mučeničkim načinom života u pustinji. Odsad karizmatici nisu masa, više su kao crkvena ustanova, više struktura u Crkvi nego struktura Crkve. Poslije su u cijeni i u praksi duhovni voditelji (duhovnici - neke vrste karizmatika), koji se ne nameću nego ih svatko bira prema svojim duhovnim potrebama i zahtjevima. U tom poslu duhovnoga vodstva osjeća se potreba »razlikovanja duhova«, da se zna što je od Duha Svetoga, a što nije (Gerson, kard. Bona). Počinje se uviđati da su darovi primljeni od Duha Svetoga od njega dani za dobro Crkve. Skolastika će ih zato nazvati ne karizmama, nego milostima danim besplatno (*gratiae gratis datae*), tj. darovima danim ne za usavršenje pojedinaca, nego za izgradnju Crkve. Time se interes za njih smanjio, ali po trećim redovima, po redovničkim zajednicama i obiteljima koje se smještaju u Božji narod, po knjigama o duhovnosti život u Duhu i po Duhu

¹³ SKUPINA AUTORA, // *decreto sull' apostolato dei laici*. LDC, Torino, str. 153-154.

¹⁴ L. SARTORI, »Carismi«, u *Nuovo dizionario di teologia*. Ed. Paoline, 1977, 79-97.

postaje sve masovnije. Stoga nije nikakvo čudo pozivati se danas na karizme.

Već u prošlom stoljeću zamjećuje se kod crkvenog učiteljstva osjećaj za karizme. Već na Prvom vatikanskom saboru karizmom se naziva papina nepogrešivost (DS 307), doduše, više u povezanosti s Kristom nego Duhom Svetim. Tu će vezu s Duhom Svetim istaknuti tek Drugi vatikanski sabor. Lav XIII. i Pio XII. karizmom nazivaju moć čudesa pojedinih svetaca kao i »izvanrednu plodnost Crkve« u svemu što je dobro. U enciklici »Mystici Corporis« Pio XII. kaže da se Crkva ne sastoji samo od hijerarhije, a ni samo od karizmatika (DS 3801). Time je rečeno da i karizmatici konstruiraju Crkvu. Priznaje se, dakle, da je moć čudesa i izvanredna plodnost Crkve, što je također neka vrsta moralnog čuda, karizma. Nema još govora o tome da je svaki autentični dar Duha Svetoga karizma, bio on velik ili mali, briljantan ili čedan, jer u Crkvi nema ništa privatna. Sve je na izgradnju Crkve.

Pri tom buđenju crkvene svijesti o karizmama teologija nije mogla ostati po strani. Ta njezino je da potiče i bistri svijest Crkve. U novije vrijeme prvi je p. K. Rahner progovorio o karizmama. Nalazimo se, prema njemu, u eshatološkom stadiju, posljednjem u povijesti, u stadiju velikih Božjih pobjeda. Bog pak dolazi do pobjede redovitim putem, to je put institucije, i putem izvanrednih milosti, to je put karizama, izvanrednih Božjih nadahnuća. Za njega je, dakle, karizma nešto izvanredno, barem u jednomu svojem dijelu. Izvanredne su karizme jamstvo za redovite. Redovite, naime, mogu zbog ljudske slabosti posustati. Zato Bog priskače izvanrednim načinom da ih učvrsti. Taj izvanredan način (npr. čudo) ipak ne mora biti tako izvanredan. Herojski život kršćanina, što je moralno čudo, zbiva se u maloj, običnoj, dnevnoj svagdašnjici. Tako su te izvanredne karizme ipak dnevne, male karizme, a njih posjeduje mnoštvo malih i poniznih duša.¹⁵

Hans Kiing kreće od povijesnosti Crkve. On u Crkvi razlikuje nepromjenljiv element (instituciju) i promjenljiv element, koji je sadržan u inicijativi ljudske slobode. Ovaj je drugi element satkan od karizama. Rahner ističe Božju slobodu koja djeluje ne samo kroz instituciju nego i kroz dnevni život kršćanina. Kiing ističe čovjekovu slobodu koja djeluje u kršćaninovu dnevnom životu. I budući da je dnevni život širi od života institucije, Crkva više pripada Duhu nego Kristu. Zato su karizme nešto naravno u Crkvi, one su raznovrsne i općenite. Svi ih posjeduju, a nisu monopol pojedinaca.¹⁶

Tema o karizmama u Svetome pismu Staroga zavjeta vezana je uz proroke, ali ne jedino. Prva i posljednja instancija života u Izraelu jest Bog i njegova suverena volja. Kodificirana je u odredbama. Ali Božja sloboda nije njima okovana. Bog slobodno zahvaća u zbivanja u Izraelu. To i temelji proročku službu kao onu koja je vjesnica izvanrednih Božjih odluka. Mojsijeva je uloga institucionalizirana i nasljedna. Nije tako s proročkom službom. Poslije Mojsijeva razdoblja također se pojavljuju karizmatici. To su suci; neobične osobe odabrane od Boga, sada iz jednog, sada iz drugoga plemena, nepredvidive. Zatim, u vrijeme kraljeva, dolaze proroci. Oni su svježja i uvijek živa Božja riječ. Prorok, karizmatik, mora dokazati svoju autentičnost, što uvjetuje temu »o razlikovanju duhova«. Najjače obilježje autentičnosti jest, ako

¹⁵ K. RAHNER, »Amt und freies Charisma«, u *Handbuch der Pastoraltheologie* I, 154-160.

¹⁶ H. KÜNG, »La structure charismatique de l' Eglise«, u *Concilium*, n. 4 (1965) 43-59.

prorok ne ide za svojom osobnom pobjedom i proslavom svojih prava, podnoseći za primljenu riječ Božju progon, pa i smrt. Potkraj Starog zavjeta pojavljuju se levitski pjevači i apokaliptici. Karizma koja se preko njih prelijeva u narod postaje masovnija..

U Novome zavjetu pisac klasik o karizmama jest sv. Pavao. Ali glavni elementi nalaze se posvuda u novozavjetnim spisima. Evanđelisti, napose Luka, predstavljaju Krista kao onoga nad kojega se izlio Duh Jahvin sa svim svojim darovima (Lk 4,17. 21). U Kristu je Duh u punini (Iv 1,16-17). S Krista prelazi na Crkvu. Ona je od ljudi s raznim talentima. U njoj svi primaju od Duha Svetoga i Duh sve uvodi u svu istinu. Svaki koji vjeruje u Krista činit će djela koja on čini, i još veća (Iv 14, 12). Djela apostolska opisuju ostvarenje Joelova proroštva o izljevu Duha Jahvina na svako tijelo (Dj 2, 17-21). Duhovi se u mladoj Crkvi ponavljaju: Duhom se Svetim puni Stjepan (6, 8), Kornelije (10, 44-46), vjernici u Efezu (19, 3-6). Pavao brani mogućnost brojnih i neiscrpivih raznolikosti darova Duha Svetoga i prizna pravo na njih svim vjernicima, i onima najprostijima. U njegovu klasičnom mjestu o karizmama, a to je 12, 13. i 14. poglavlje Prve poslanice Korinćanima, posvećen je poseban govor o ljubavi kao presudnoj oznaci karizme. Bez ljubavi nijedan dar nije karizma, nije konstitutivna i djelotvorna za izgradnju Crkve. Ljubav je na ljestvici karizama na prvome mjestu. Era Crkve era je Duha Svetoga, eshatološka era. Ali to je era Crkve u razvoju, Crkve hodočasnice kroz povijesna zbivanja. Stoga se u ta zbivanja po Crkvi Krist mora utjeloviti u Duhu. Karizma će biti autentičnija što se više utjelovljuje u zbivanja, u život: u dubinu i širinu, bez nabora, bez isključivosti, bez klasizma (osobito s obzirom na masu priprostih vjernika).

Nauk Drugoga "vatikanskog sabora ne može se svesti samo na citiranje nekih mjesta, u kojima dolazi riječ »karizma«. Takvih mjesta ima samo 15. Na drugim mjestima upotrijebio je druge riječi kao što su: darovi (dona), darivanja (donationes), milosti besplatno dane (gratiae gratis datae), djelovanja (operationes), djela (opera), kreposti (virtutes), služenja (ministeria), službe (servitia), poziv (vocatio), zadaće (munera), dužnosti i prava (officia et iura), uzeti svoj dio (assumere suas partes). Bila mu je želja potaknuti mase vjernika u misionarskoj perspektivi. Na temelju svih tih i sličnih mjesta njegov se nauk o karizmama može svesti na četiri točke: 1. Sabor razvija teologiju Duha Svetoga. Crkvu ne promatra toliko u vezi s Kristom koliko u povezanosti s Duhom Svetim. »Bogatstva«, »različitosti« u Crkvi dolaze od Duha Svetoga. Duh je Sveti počelo ne samo jedinstva Crkve nego i njezine pokretljivosti, mladosti, obnavljanja. 2. Zatim razvija nauk o katolicitetu. Ne radi se o zemljopisnoj proširenosti Crkve, nego se više promatra raznolikost naroda, njihovih vrednota i kulture, koje Crkva prihvaća i objedinjuje (unitas in pluralitate). Ona je život koji ne ubija, koji se ne boji, koji promiče i prihvaća sve darove što ih Duh Sveti izlije u nju. Sva je u očuvanju slobode svih u ljubavi. 3. Na trećemu mjestu možemo spomenuti da Sabor karizme shvaća povijesno-dinamičkim počelima. Nije, dakle, samo čudo, ta izvanredna milost, nego sve što pridonosi povijesnome razvoju Crkve. Ne zaustavlja se samo na čudu kao karizmi - tako je teologija dotad radila - nego se na poseban način bavi »jednostavnijim i općenitijim« karizmama, tako važnim za

život Crkve, kao što to čini u ovom odjeljku broja 3. 4. Sabor ističe ulogu hijerarhije. Hijerarhija je karizma (LG 4). Ne vodi posebnu brigu o kriterijima kojima se raspoznaje prava karizma. Zadovoljava se izjavom da na hijerarhiju spada prosuditi prave karizme od krivih. To ne znači gasiti Duha. Prava je karizma ona koja je ne samo ljubav i razvija ljubav nego koja pridonosi tome da Crkva sine kao znak i oruđe spasenja u Kristu. Nije hijerarhiji lako prosuđivati karizme živih vjernika, ali mora biti hrabra, strpljiva, poticajna; mora znati učiniti mjesta slobodi i ne pre nagliti u sudu da ne bi ugasila Duha. Budući da je Sabor tako širom otvorio vrata karizmama, lako su shvatljivi današnji karizmatički pokreti u svijetu i u nas.¹⁷

Zaključno cijelome ovom broju možemo, dakle, reći:

Sabor je u ovome broju naveo više temelja apostolata vjernika, i to onako kako u stvarnosti slijede jedan za drugim.

Najprije dolazi krsni (potvrđni) pečat koji subjekt sjedinjuje s Kristom, što je i temelj svakoga kršćanskog djelovanja (biti u Kristu).

Zatim su temelj sakramenti općenito, napose Euharistija, ukoliko daju habitualnu (trajnu) sakramentalnu milost kao daljnje počelo kršćanskoga djelovanja.

Potom Sabor spominje vjeru, ufanje i ljubav, a te se bogoslovne kreposti zajedno sa sakramentalnom milošću ulijevaju u naš razum i volju kao bližnja počela kršćanskoga djelovanja.

Na kraju dolaze karizme pojedinaca kao darovi Duha Svetoga, koje zatim specificiraju bliže počelo kršćanskoga života, vjeru, ufanje i ljubav.

GRUNDLAGE DES LAIENAPOSTOLATS

(Kommentar von AA, Nr. 3)

Zusammenfassung

Das Konzil hat in der Nummer 3 des Dekrets über das Laienapostolat mehrere Grundlagen des Laienapostolats angeführt und zwar in der Reihenfolge, wie sie sich in der Tat auseinander entwickeln.

Zuerst kommt das Taufsiegel der Vereinigung mit Christus, das ohnehin den Grund jeder christlichen Tätigkeit darstellt (Sein in Christus).

Dann kommen die Sakramente im allgemeinen, in erster Linie der Eucharistie, indem sie die habituelle sakramentale Gnade als Prinzip weiterer christlicher Handlungen gewähren. Das Konzil erwähnt dann noch Glaube, Hoffnung und Liebe, welche als theologale Tugenden mit der Gnade in unseren Herzen vom Heiligen Geist ausgegossen werden als näheres Prinzip des christlichen Handelns.

Schliesslich empfangen die Laien noch besondere Gaben des Geistes, welche das nähere Prinzip des christlichen Lebens nämlich Glaube, Hoffnung und Liebe weiter spezifizieren.

¹⁷ Vidi nešto više o tome u T. IVANČIĆ, »Laički pokoncilski pokreti«, u *Jeka jednog koncila*, KS, Zagreb 1984., str. 192-199.